YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№7

Google Scholar
OPEN ACCESS
ULRICHSWEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY
OpenAIRE
ROAD
НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU
Academic Resource Index ResearchBib
ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE
CYBERLENINKA
BASE
INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
Crossref

ISSN: 2992-8982
https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/
2025

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 346 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 1-iyulda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir oʻrinbosari:
Karimov Norboy Gʻaniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – Oʻzbekiston doʻstlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat Gʻafforovna, pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdugʻaniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Koʻnak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoʻja oʻgʻli, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, Oʻz.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshligʻi oʻrinbosari
Ochilov Farkhod, Oʻzbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshligʻi
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil oʻgʻli, texnika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), katta oʻqituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon oʻgʻli, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor oʻgʻli, TDIU katta oʻqituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Suv tarkibining wireless waterlight qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish 14
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov

O'zbekistonda aholi ish bilan bandligini oshirishda davlatning roli 20
Juraqulov Baxrimurod Ilxomovich

BIM texnologiyasi: zamonaviy qurilish sohasida samaradorlik va shaffoflik omili 26
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.

Nodavlat oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyati samaradorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish 31
Yuldashov Isomiddin Sidiqovich

Korxona iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda diversifikatsiya strategiyasining roli 35
Alimatova Shoxsanam Abdumalik qizi

Модели совместного развития человеческого капитала и искусственного интеллекта в цифровую эпоху 40
Явкачев Шохзод Зайниддин угль

Navigating sustainable development: management challenges and solutions in the oil and gas sector 49
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi

Banklarda moliyaviy barqarorlikning nazariy asoslari 56
Djalilov G'ayrat Qaxramanovich

Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda turizm industriyasidan foydalanishda xorijiy mamlakatlar tajribalari 66
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich

O'zbekistonda barqaror davlat qarzi siyosatini shakllantirishning ustuvor yo'nalishlari 71
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich

Международный опыт сельскохозяйственного налогообложения и возможности его применения в узбекистане 76
Salimov Sherzod Baxtiyorovich

Economic analysis and development strategy of the composites market in the regions of Uzbekistan 81
S.S.Sidiqov, A.A.G'ulomov, B.R.Tillayeva

Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mustaqillikning kutilayotgan istiqbollari va hozirgi natijalari 88
Muxamedov Ravshan Zafarovich

Elektron tijoratni soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish yo'llari 93
Homidov Baxtiyor Rahimberdievich

Investitsion jozibadorlik konsepsiyasi va uning strategik ahamiyati 99
Otaboyev Axmed Maxsudbek o'g'li

Beomeditsina signallarini xaar veyvletlari va bo'lak veyvletlari yordamida raqamli ishlash 105
Uraqov Shokir Ulashovich

Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishning ahamiyati, tartibi va takomillashtirish yo'llari 112
Istamova Sojida Kaxarovna

The role of all kinds of transports (road, rail, air, and water) in the modern enhancement of tourism logistics in Uzbekistan 117
Egamberdiyeva Yulduz, Turdiyeva Maftuna

Sanoat korxonalarida kapitalarini samaradorligini oshirishning baholashning zamonaviy usullarining xususiyatlarida nazariy va amaliy farovonlik sari 126
Muradov Botir Xayat

Инструменты планирования урбанизации: методика анализа планового распределения средств в программе «обод махалля» на основе балльной оценки 136
Салимова Юлдуз Исаковна

Socio-economic aspects and contemporary theories of higher education finance 141
Karlibaeva Gulshat

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Transformatsiya jarayonida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish yo'llari 147
Absamatov Anvar Ergashovich

Перспективы цифрового развития сектора материального производства 153
С. И. Протасеня, Г. Ж. Аллаева

«Sustainable logistics practices. Minimizing carbon emissions in global supply chains» 161
Suleymonova Ezoza, Alimova Bonu

Analyzing the need for Tourism logistics development in Uzbekistan 169
Nigmatova Malika

Management strategies for sustainable tourism development in emerging destinations (a case study of Samarkand, Issyk-kul, and Khiva) 177
Sabina Urokova

Qashqadaryo viloyatida turizm sohasini strategik rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari va ularning qo'llanilishi 184
Daminova Barno Esanovna

Опыт турции в управлении миграционными кризисами 189
Бегматов Хусанбек

Bulutli texnologiyalar orqali korxona buxgalteriya tizimini raqamlashtirish va samaradorlikka erishish 193
Soibov Nozimbek Faxriddin o'g'li

Barqaror rivojlanish doirasida jismoniy shaxslarni kreditlash tizimini isloh qilishning institutsional asoslari 197
Xalekeyeva Zoya Pirniyazovna, Akmal Abdurahmonov Nurmamatovich

Moliyaviy autsorsing xizmatlari bozori rivojlanishini takomillashtirishning swot tahliliga asoslangan innovatsion mexanizmlari 202
San'atbek Komilovish Salayev, Umidbek Komiljanovich Babajanov

Transformatsiya jarayonlari sharoitida iqtisodiyot tizimi faoliyati va prognozlashning nazariy asoslari 214
Alimov Fazliddin Xalimovich

Пути совершенствования подхода к финансированию проектов, реализуемых на принципах промышленной кооперации 220
Котов В.А., Шадиева Д.Х.

Yuksalish salohiyatini yuksaltirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatidan foydalanish masalalar 225
Ayubxon Qutbiddinov Bosit o'g'li

Bank xizmatlari ommabopligini oshirish yo'llari 228
Kasimova Muxlisa Anvar qizi

Chemical industry in uzbekistan: challenges and development 235
Kudaynazarova Dilnaz Koshkarbaevna

Samarqand viloyatida tabiiy turistik resurslardan samarali foydalanish usullarini takomillashtirish orqali bandligini oshirish imkoniyatlari 240
Rabbimov Muhriddin Musoqul o'g'li

Globallashuv sharoitida ekologik xavflarni kamaytiririshda yashil iqtisodiyotning ahamiyati 246
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna

Qibray tumanining 2021–2023-yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati 249
Siddikov Alisher Ismoilovich

Davlat xaridlari tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish: xalqaro tajribalar tahlili 253
Majidov Nizom Baxramovich

Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi 259
Ermatov Nosir Tohirovich

Aholi farovonligi darajasiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlarni ekonometrik baholash 265
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Allamurodova Zuxra Alibekovna

Сектор услуг как стратегический фактор структурной трансформации экономики Узбекистана 272
Кадыров Абдурашид Маджидович, Ахмедиева Алия Тохтаровна

O'zbekistonda valyuta kursini shakllanish holati prognozlari 280
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li

Проблемы бухгалтерского учета в условиях цифровизации экономики 288
Абдуллаев Абдурауф

Raqamli texnologiyalar sharoitida xizmat koʻrsatish korxonalarida iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish strategiyalari 299
Kuldoshev Lazizjon Sharifovich

Davlat boshqaruvi organlarining strategik rejalarini ishlab chiqish boʻyicha xorijiy mamlakatlar tajribasi 303
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzaeva

Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligi ta’minlash 310
Mamatov Sardor Axmatjonovich, Mavlanov Nuriddin Boyqobilovich, Sattarov Nodirjon Absalomovich

Ziyorat turizmini rivojlantirishda halol standartlarini qoʻllashning nazariy, uslubiy va konseptual asoslari 315
Azizova Saodat Xabibulloyevna

Oliy ta’lim muassasalarini moliyalashtirish boʻyicha yevropa tajribasi 320
Karlibaeva Gulshat

Iqtisodiy konsentratsiyalarning sogʻlom raqobat muhitiga ta’siri 325
Luqmonov Sharifxon A’zam oʻgʻli

Logistika axborot tizimlarini texnologik jarayonlarga joriy etish 330
Uzaqov Ortik Shaymardanovich

Принципы перехода к «Зелёной экономике» в Республике Узбекистан 336
Хамракулова Сусанна Тотуховна

Kichik biznesni rivojlantirish iqtisodiy koʻrsatkichlarini prognozlash modellarini qoʻllash 340
Ibragimova Gulchexra Toxirovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH IQTISODIY KO'RSATKICHLARINI PROGNOZLASH MODELLARINI QO'LLASH

Ibragimova Gulchexra Toxirovna
Fan va texnologiyalar universiteti
"Iqtisodiyot" kafedrasi dotsent v.b.

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning dolzarb masalalari, shu jumladan kichik biznesning yalpi ichki mahsulot (YaIM)dagi ulushini prognozlash uchun iqtisodiy-matematik modellarning qo'llanilishi muhokama qilinadi. Tadqiqotda kichik biznesning YaIMdagi ulushiga ta'sir etuvchi asosiy omillar — aholi bandligi, tijorat banklari tomonidan ajratilgan kreditlar miqdori va soliq imtiyozlaridan foydalangan tadbirkorlar soni regressiya tahlili va ekonometrik modellar yordamida o'rganilgan.

Kalit so'zlar: YaIMdagi kichik tadbirkorlik subyektlari, ekstrapolyatsiya metodi, kichik biznesda ekonometrik modellashtirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik.

Abstract: This article discusses the current issues of small business and private entrepreneurship development in Uzbekistan, including the application of economic and mathematical models for forecasting the share of small business in the gross domestic product (GDP). The study examines the main factors influencing the share of small business in GDP using regression analysis and econometric models — employment, the volume of loans allocated by commercial banks, and the number of entrepreneurs who utilized tax benefits.

Key words: Small business entities in GDP, extrapolation method, econometric modeling in small business, small business and private entrepreneurship.

Аннотация: В статье рассматриваются актуальные вопросы развития малого бизнеса и частного предпринимательства в Узбекистане, в том числе применение экономико-математических моделей для прогнозирования доли малого бизнеса в валовом внутреннем продукте (ВВП). В исследовании с помощью регрессионного анализа и эконометрических моделей изучены основные факторы, влияющие на долю малого бизнеса в ВВП: занятость населения, объём кредитов, выдаваемых коммерческими банками, и количество предпринимателей, пользующихся налоговыми льготами.

Ключевые слова: Субъекты малого предпринимательства в ВВП, метод экстраполяции, эконометрическое моделирование в малом бизнесе, малый бизнес и частное предпринимательство.

KIRISH

O'zbekistonda barqaror iqtisodiy o'sishga erishishda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, tadbirkorlik uchun qulay ishbilarmonlik muhitini yaratish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Shunday ekan, kichik biznesning mamlakat YaIMdagi ulushini matematik modellarni qo'llash orqali, ishonchli va ta'sir etuvchi omillarni hisobga olgan holda, optimal darajada to'g'ri prognozlash muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada prognozlashning nazariy asoslari va usullari, kichik biznesning YaIMdagi ulushiga ta'sir qiluvchi omillarning regressiya tahlili amalga oshirilgan hamda ekonometrik modellar orqali prognozlash tartibi ko'rib chiqilgan.

Bugungi kunda mamlakat YaIMda kichik tadbirkorlik subyektlari ulushining qay darajada bo'lishi — ularda band bo'lgan aholining salmog'i, tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan kreditlar miqdori va soliq imtiyozlaridan foydalanayotgan kichik biznes subyektlari soniga bevosita bog'liq. Shuni hisobga olgan holda, ushbu ko'rsatkichlarni matematik usullardan foydalangan holda istiqbol davrga mo'ljallangan ilmiy prognozlar ishlab chiqish zarurati bugungi kunning yana bir dolzarb masalasidir.

Prognozlashtirish — boshqarishning iqtisodiy usullaridan biri bo'lib, iqtisodiy tizimning kelgusidagi holatini aniqlab beruvchi rejalar ishlab chiqish va ularni amalga oshirish yo'llari, usullari va vositalari yig'indisidir[1]. Prognozlash — o'rganilayotgan ob'ektning turiga ko'ra iqtisodiy, ilmiy-texnikaviy, resurs-tabiiy, demografik va

1 Abdullaev X., Jo'raev A. Soliqlarni prognoz qilish. – T.: TMI, 2015. 241-b

ijtimoiy turlarga bo'linadi[2]. Prognozlash sohasi bo'yicha esa ijtimoiy prognozlash, iqtisodiy prognozlash va ilmiy-texnikaviy prognozlash turlarga ajratiladi[3].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodiy faollikni ta'minlashda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning o'rni xorijiy iqtisodchi olimlar — Y. Shumpeter, P. Druker, R. Foster, V. Sekerin, I. Balabanov, R. Fatxuddinov, Y. Rubina, V. Rube, N. Siropolis, S. Smirnov, P. Rouz, S. Valdaysev[4] va boshqalarning ilmiy tadqiqot ishlarida o'z aksini topgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ma'lumotlarni olish va qayta ishlash usullaridan kelib chiqib, prognozlashtirish — ekstrapolyatsiya metodi, qiyoslash metodi va statistik metodlarga bo'linadi. Bashoratlash ob'ektining miqyosiga qarab iqtisodiy bashoratlar alohida korxona va tashkilotlar (mikrodarajada) prognozidan tortib mamlakat (makrodaraja) va tarmoqlar rivojlanishining prognozlari hamda dunyo miqyosidagi qonuniyatlarni (global daraja) o'z ichiga olgan holatda amalga oshiriladi[5].

Bashoratlash davrining davomiyligiga qarab quyidagi guruhlarga bo'linadi:

- tezkor bashoratlar — bir oygacha;
- qisqa muddatli bashoratlar — bir yilgacha;
- o'rta muddatli bashoratlar — besh yilgacha;
- uzoq muddatli bashoratlar — o'n besh yildan yuqori.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ekonometrika — iqtisodiy jarayonlarning miqdoriy tomonlarini iqtisodiyot nazariyasi, tahlili, statistika va matematik-statistikaning usullari asosida talqin qilishning nazariy natijalar to'plami, usullari va yo'llarini birlashtiruvchi fandir[6]. "Ekonometrika" so'zi — "ekonomika" va "metrika" (o'lchov) so'zlaridan kelib chiqqan bo'lib, u Nobel mukofoti sovrindori, Norvegiya iqtisodchi olimi R. Frish tomonidan kiritilgan[7]. Ekonometrikada ehtimollar nazariyasi va matematik statistikada o'rganiladigan korrelyatsion va regressiya tahlili, davriy qatorlar tahlili, bir jinsli tenglamalar tizimi hamda boshqa usullar qo'llaniladi.

Ekonometrikaning asosida iqtisodiy modellar yotadi. Bu modellar iqtisodiy jarayonlarni bashoratlash, tahlil qilishda ilmiy tadqiqotlar olib borish uchun xizmat qiladi. Ushbu maqolada respublikamiz va xorijiy mamlakatlar iqtisodchi olimlarining iqtisodiy ko'rsatkichlarni matematik modellar orqali prognozlashtirishga bag'ishlangan ilmiy asarlari o'rganilgan.

Mamlakat YaIMda kichik tadbirkorlik subyektlari ulushining o'sishiga ta'sir etuvchi omillar — ularda band bo'lgan aholining salmog'i, tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan kreditlar miqdori va soliq imtiyozlaridan foydalanayotgan kichik biznes subyektlari sonining regressiya tahlili hamda YaIMda kichik tadbirkorlik subyektlari salmog'ini kelgusi besh yilga ekonometrik modellar orqali ilmiy prognozi amalga oshirilgan.

Ekonometrik modellar orqali regressiya tahlili asosida kichik tadbirkorlik subyektlarining YaIMdagi ulushini prognozlash amalga oshiriladi. Ma'lumotlarni tahlil qilishda regressiya tahlili eng keng tarqalgan usullardan biri hisoblanadi. Tushumlarni tahlil qilish va prognozlashda sonli ma'lumotlar bilan juda ko'p ish ko'riladi va turli kattaliklar orasidagi bog'liqlikni kuzatish, tahlil qilish zaruriyati tug'iladi.

Berilgan son qiymatlarni tahlil qilishda erkli o'zgaruvchi (X) va erksiz (Y) o'zgaruvchilar qaraladi. Regressiya tahlili ana shu o'zgaruvchilar qiymatlarining o'zgarishini tushuntirib beradi. Regressiya tenglamasi — bu o'zgaruvchilar orasidagi statistik bog'lanish formulasi. Agar bu formula chiziqli bo'lsa, chiziqli regressiya to'g'risida so'z yuritiladi. Ikki o'zgaruvchi orasidagi statistik bog'lanish formulasi juft regressiya deyiladi, bir nechta o'zgaruvchilar orasidagi bog'lanish esa ko'p omilli regressiya deyiladi.

Korrelyatsion tahlilning ikkinchi vazifasi — hodisalar (o'zgaruvchilar) o'rtasidagi bog'lanish zichligini aniqlashdan iboratdir. Bu korrelyatsion indeksi R≤1R \leq 1R≤1 va chiziqli korrelyatsion koeffitsient r≤1r \leq 1r≤1 larning sonli qiymatlarini hisoblash yo'li bilan tekshiriladi. Agar R=1R = 1R=1 (r=1r = 1r=1) bo'lsa, unda o'rganilayotgan omillar o'rtasida funksional bog'lanish mavjud bo'ladi. Agar R=0R = 0R=0 (r=0r = 0r=0) bo'lsa, bu holda omillar o'zaro bog'lanmagan bo'ladi.

2 Abduganieva G.K., Bababekova N.B. Prognozirovanie nalogov. – T.: Tafakkur-Bo'stoni, 2018. 224-c
3 Doschanova N.P. Soliq statistikasi va prognozi. O'quv qo'llanma. – T.: Ren-Poligraf, 2019. – 216 b.
4 Шумпетер Й. Теория экономического развития. – М.: Прогресс, 1982;
5 Файзуллаев Ё.Ш., Азизова И.А.. Бюджетни ўрта муддатли режалаштириш. – Т.: Молия вазирлиги, 2020. - 152 б.
6 Ҳабибуллаев И. Иқтисодий математик усуллар ва моделлар. Ўқув қўлланма. – Т.: Солиқ академияси, 2019. -101 б.
7 Насритдинов Г. Эконометрика. Ўқув қўлланма. – Т.: «IQTISOD_MOLIYA», 2018. – 252 б

Bog‘lanish zichligi RRR va rrr larning sonli qiymatlari bo‘yicha baholashda quyidagi shartli tasniflash qo‘llaniladi:

0,1 dan 0,3 gacha — kuchsiz bog‘lanish;
0,3 – 0,65 — o‘rtacha zich bog‘lanish;
0,65 – 0,80 — o‘rtachadan zichroq bog‘lanish;
0,80 – 0,99 — zich bog‘lanish.

Korrelyatsion indeks RRR — juftli omillar o‘rtasidagi bog‘lanish zichligini baholashda qo‘llaniladi. Chiziqli bog‘lanishlar zichligini aniqlashda korrelyatsiya koeffitsientidan foydalanish mumkin. Korrelyatsiya koeffitsienti rrr ning manfiy qiymati hodisalar o‘rtasida teskari bog‘lanish mavjud ekanligidan dalolat beradi.

Milliy statistika qo‘mitasi va Davlat soliq qo‘mitasining ma’lumotlari asosida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning mamlakat YaIMdagi ulushi natijaviy omilga (Y), bir qancha ta’sir etuvchi omillarning (X_1, X_2, X_3) regressiya tahlili ko‘rib chiqiladi. Buning uchun quyidagi jadval ma’lumotlari asosida amalga oshiriladi (1-jadval).

1-jadval. Kichik biznes subyektlarining mamlakat YaIMdagi ulushiga ta’sir etuvchi omillar tahlili [8]

Yillar	Kichik biznesning YaIMdagi ulushi (%)	Kichik biznesda aholi bandligi ulushi (%)	Kichik biznesga ajratilgan kreditlar miqdori (mlrd so‘m)	Soliq imtiyozlaridan foydalangan kichik biznes subyektlari soni (ming)
	Y	X_1	X_2	X_3
2021	52,5	74,3	2690	24,9
2022	54	75,1	4041	28,2
2023	54,6	75,6	5346	32,4
2024	55,8	76,7	6958	36,5
2025	57,0	77,6	9158	32,1
2026	59,7	77,9	12112	34,1
2027	66,8	78	15870	36,2

1-jadval ma’lumotlari tahlilida (Y) — natijaviy omil sifatida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning YaIMdagi ulushi olindi. Ta’sir etuvchi omillar sifatida: kichik biznesda aholi bandligi ulushi (X_1), kichik biznesga ajratilgan kreditlar miqdori (X_2) va soliq imtiyozlaridan foydalangan kichik biznes subyektlari soni (X_3) qabul qilindi. Jadval ma’lumotlari Microsoft Excel dasturi yordamida qayta ishlanishi asosida quyidagi regressiya tahlili natijalariga erishildi (2-jadval).

2-jadval. Dastlabki regressiya tahlili natijalari

Ko‘rsatkichlar	Qiymatlar		
Ko‘plik -R	0,994589577		
R-kvadrat	0,989208426		
Normalangan R-kvadrat	0,978416852		
Standart xato	0,234051459		
Kuzatuvlar soni	7		
O‘zgaruvchilar	Koeffitsientlar	Standart xato	t-statistika
Y-kesishgan joy	-6,113372771	13,96564482	-0,437743681
X1 - o‘zgaruvchan	0,752912109	0,195579405	3,849649245
X2 - o‘zgaruvchan	1,19E-05	5,22425E-05	0,227784164
X3 - o‘zgaruvchan	0,114378631	0,039964015	2,862040507

2-jadvaldagi olingan tahlil natijalardagi koeffitsiyent miqdorlaridan ko‘rinib turibdiki, kichik biznesda aholi bandligi ulushining 1 foizga oshishi, boshqa omillar o‘zgarmaganda, kichik biznesning YaIMdagi ulushining o‘rtacha 0,75 foizga oshishiga; kichik biznesga berilgan kreditlar miqdorining 1 mlrd so‘mga oshishi — kichik biznesning YaIMdagi ulushining o‘rtacha 1,19 foizga oshishiga; soliq imtiyozlaridan foydalangan kichik biznes subyektlari sonining 1000 taga oshishi esa ushbu ulushning o‘rtacha 0,11 foizga ko‘payishiga olib keladi.

8 Manba: Milliy statistika qo‘mitasi va Davlat soliq qo‘mitasi ma’lumotlari asosida muallif tomonidan hisoblandi va tuzildi.

Hisoblangan R2=0,989R^2 = 0,989R2=0,989; Fhisob=91,664F_{\text{hisob}} = 91,664Fhisob=91,664; ϕjadval=0,001\phi_{\text{jadval}} = 0,001ϕjadval=0,001 mezonlar qonuniyatining X=(X1,X2,X3)X = (X_1, X_2, X_3)X=(X1,X2,X3) omil ko'rsatkichlar majmuasi orqali haqqoniy va ishonchli ifodalanganini ko'rsatadi. Fisher mezonining hisobiy va jadval qiymati α – regressiya xatoligini baholashda asos bo'lib xizmat qiladi.

Kichik biznesning YaIMdagi ulushiga ta'sir etuvchi omillarning har birini alohida yakka holda tahlil etganda, qolgan omillar o'zgarishsiz deb qaralganda, eng katta ta'sir etuvchi omil sifatida kichik biznesdagi aholi bandligi va berilgan kreditlar miqdori aniqlanmoqda. Bunda natijaviy omil bilan ta'sir etuvchi omillar o'rtasidagi korrelyatsion bog'lanishni ifodalaydigan regressiya tenglamasini "Eng kichik kvadratlar" usulidan foydalanib quyidagicha ifodalash mumkin:

Demak, matematik model tahlilining ko'rsatishicha, kichik biznesdagi aholi bandligi, berilgan kreditlar miqdori va soliq imtiyozlaridan foydalanayotgan kichik biznes subyektlari sonining oshishi — kichik biznesning YaIMdagi ulushini kamaytirmaydi, aksincha oshiradi.

O'zbekistonda kichik biznes korxonalari mahsulot (xizmat) ishlab chiqarish hajmi va YaIMdagi ulushiga ta'sir etuvchi turli omillarning bog'liqligi iqtisodchi olimlar tomonidan o'z ilmiy ishlarida ekonometrik modellarga asosan tahlil qilingan. Xususan, kichik biznes korxonalari mahsulot (xizmat) ishlab chiqarish hajmiga ta'sir etuvchi omillar, ya'ni har ming kishiga to'g'ri keladigan investitsiya miqdori va kichik biznes korxonalari sonining o'zaro bog'liqligi regressiya tahliliga tortilgan.

Tahlil natijalariga ko'ra, har ming kishi aholi soniga to'g'ri keladigan investitsiyalarning o'rtacha hajmining 1 foizga oshishi kichik biznes subyektlari tomonidan yaratiladigan tovar va xizmatlar hajmining 0,48 foizga oshishiga, hamda kichik biznes korxonalari sonining 1 foizga ko'payishi esa ular tomonidan yaratiladigan tovar va xizmatlar hajmining 2 foizga oshishiga olib kelishi asoslangan.

Bundan tashqari, kichik tadbirkorlik subyektlarining YaIMdagi ulushining oshishiga ta'sir etuvchi omillar: kichik tadbirkorlik subyektlari soni, yagona soliq to'lovi stavkasi va yagona soliq to'lovining real narxlardagi hajmining o'zaro bog'liqligi regressiya tahliliga tortilgan. Tahlil natijalariga ko'ra, YaST stavkasining o'rtacha 1,0 foizli punktga pasaytirilishi, YaIMda kichik tadbirkorlik subyektlari ulushining 0,85 foizga oshishiga olib kelishi asoslangan hamda YaIMda kichik tadbirkorlik subyektlari ulushi 2023-yilda 58,8 foizga teng bo'lishi prognoz qilingan.

Shuningdek, kichik tadbirkorlik subyektlarining YaIMdagi ulushining oshishiga ta'sir etuvchi omillar — kichik biznesga ajratiladigan kreditlar va yo'naltirilgan investitsiyalar, eksportdagi ulushi va kichik tadbirkorlik subyektlari sonining bog'liqligi regressiya tahliliga tortilgan. Tahlil natijalariga ko'ra, sohaga ajratiladigan kredit va investitsiyalar hajmining yillik 77,5 foizga, KBXT subyektlari sonining 21,8 foizga, beriladigan soliq imtiyozlarining esa 2,5 foizga oshirilgan taqdirda, prognoz ko'rsatkichlariga erishish mumkinligi asoslangan.

Mamlakatimizda 2030-yilga borib YaIM hajmini 2 barobarga oshirish vazifasidan kelib chiqib, kichik biznesning mamlakat YaIMdagi ulushini istiqbol davrlar uchun prognozlash muhim rol o'ynaydi. Shundan kelib chiqib, yuqorida keltirilgan (1-jadval) ma'lumotlar asosida kichik biznesning mamlakat YaIMdagi ulushini kelgusi davrlarga mo'ljallangan bashorat senariylarini ishlab chiqamiz. Dastlab, kichik biznesning mamlakat YaIMdagi ulushining o'zgarish dinamikasi grafigida to'g'ri chiziqli va polinomial trendlar tahlili ko'rib chiqiladi (1-rasm).

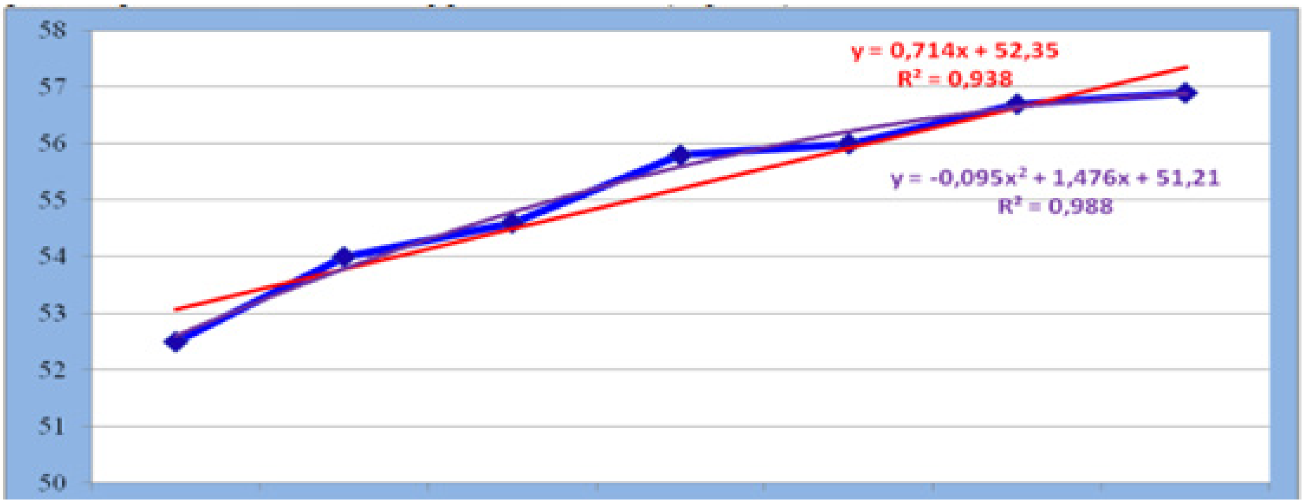

1-rasm. Kichik biznesni yalpi ichki maxsulotdagi ulushi o'zgarish dinamikasi grafigi va unga nisbatan chizilgan trend chizig'lari[9]

9 Kompyuter dasturi yordamida muallif tomonidan hisoblandi va tuzildi

Yuqoridagi 1-rasmdagi grafikka nisbatan chizilgan ikkita trenddan, yuqori determinatsiya koeffitsiyentiga ega boʻlgani — polinomial trend (R^2 = 0,988) va (R^2 = 0,938) koeffitsiyentga ega boʻlgani — toʻgʻri chiziqli trend hisoblanadi va bu quyidagi formula orqali izohlanadi:

$$Y = -0{,}095\,x^2 - 1{,}476\,x + 51{,}21 \quad (2)$$

$$Y = 0{,}714\,x + 52{,}35 \quad (3)$$

Bu yerda: YYY – kichik biznesning YaIMdagi ulushi; xxx – tahlil etilayotgan davr.

Shundan kelib chiqib, biz taʼsir etuvchi omillarning bashorati asosida natijaviy oʻrta muddatli bashorat koʻrsatkichini topamiz. Ushbu bashorat ikki xil variantda aniqlandi: birinchi variant ssenariysida oʻzgarish tendensiyasiga asoslanib chizilgan grafikka nisbatan, berilgan polinomial trend chizigʻining eng yuqori determinatsiya koeffitsiyentiga ega boʻlgan regressiya tenglamasiga asoslanib topilgan bashorat koʻrsatkichlari; ikkinchi variant ssenariysida esa muqobil ravishda chizilgan toʻgʻri chiziqli trend chizigʻining regressiya tenglamasi asosida hisoblab chiqilgan bashorat koʻrsatkichlari keltirilgan (3-jadval).

3-jadval. Kichik biznesning YaIMdagi ulushini 2021–2024-yillar davriga moʻljallangan bashorat koʻrsatkichlari ssenariylari[10]

Yillar	Kichik biznes ulushi (%)	
	1-senariy varianti	2-senariy variant
2021	56,9	55,8
2022	56,8	57,0
2023	56,4	59,7
2024	55,2	66,8

Jadval maʼlumotlaridan koʻrinib turibdiki, taʼsir etuvchi asosiy omillardan biri boʻlgan kichik biznesda aholi bandligining oshirilishi yoki kredit miqdorining koʻpaytirilishi natijasida kichik biznesning YaIMdagi ulushi 2021-yilda 1-senariyda 56,9 foizni tashkil etsa, 2-senariy variantida 58,1 foizni tashkil etmoqda.

Demak, birinchi variantdagi oʻsish surʼatlariga nisbatan ikkinchi senariy variantida oʻsish surʼatlari ancha yuqori. Bundan kelib chiqib, ikkinchi senariy — progressiv variant, birinchi senariy esa — pessimistik variant deb hisoblash mumkin (2-rasm).

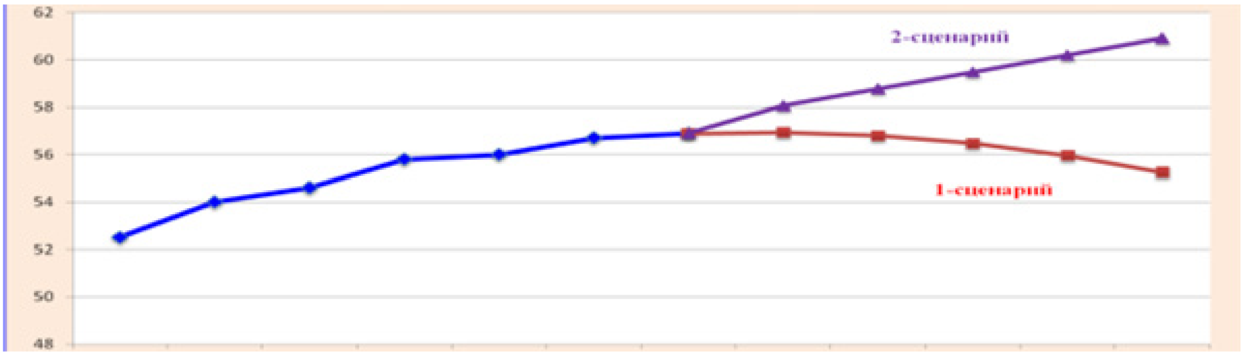

2-rasm. Kichik biznesning YaIMdagi ulushini oʻrta muddatli davrga ishlab chiqilgan prognoz koʻrsatkichlari (%)

2-rasmda koʻrinib turibdiki, 2-variant bashorat ssenariysida kichik biznesning YaIMdagi ulushi yuqori oʻsish tendensiyasiga ega boʻlib, 1-variant bashorat ssenariysida esa pasayish surʼatiga egadir. Yaʼni, 2-variant ssenariysida 2020-yil bashorat koʻrsatkichlariga koʻra kichik biznesning YaIMdagi ulushi 58,1 foizni tashkil etgan boʻlsa, bu koʻrsatkich 2024-yilga kelib 60,9 foizni tashkil etishi prognoz qilinmoqda. Buni har ikki variant ssenariylari boʻyicha oʻtgan chiziqlarning orasidagi farqni ifodalovchi oʻzgarish oraligʻi — “koridor” ham koʻrsatib turibdi.

10 Kompyuter dasturi yordamida muallif tomonidan hisoblandi va tuzildi

Ushbu fikr-mulohazalardan kelib chiqib, biz ikkinchi variant ssenariysini inersion, optimistik variant sifatida, birinchi variant ssenariysini esa pessimistik variant deb baholashimiz mumkin.

Kichik biznesda aholi bandligi ulushining oʻrtacha qiymati (X_1) 1 foizga ortganida, kichik biznesning YaIMdagi ulushi (Y) oʻrtacha 1,038 foizga oshishi; kichik biznesga ajratilgan kreditlar miqdori (X_2) 1 mlrd soʻmga ortganida, Y oʻrtacha 1,73 foizga oshishi; soliq imtiyozlaridan foydalangan kichik biznes subyektlari soni (X_3) 1 mingtaga ortganida esa, Y oʻrtacha 0,063 foizga oshishi kuzatiladi.

Kichik biznesni rivojlantirishning iqtisodiy koʻrsatkichlarini matematik modellar orqali prognoz qilish boʻyicha amalga oshirilgan tadqiqotlarimiz natijasida quyidagi xulosalar shakllantirildi:

iqtisodiy koʻrsatkichlarni matematik modellar orqali tahlil qilishda, unga taʼsir etuvchi asosiy omillarni aniq belgilash va ular oʻrtasidagi bogʻliqlik darajasini aniqlab regressiya tahlillarini amalga oshirish zarur;

kichik tadbirkorlik subyektlariga berilgan soliq imtiyozlari miqdorini, ulardan foydalanganlar soni bilan birga inobatga olgan holda prognoz qilinishi — mamlakatda investitsion muhitning rivojlanishiga ijobiy taʼsir koʻrsatadi;

kichik biznesni rivojlantirishning iqtisodiy koʻrsatkichlarini prognozlashda ilmiy asoslangan va jahonning rivojlangan davlatlari amaliyotida qoʻllaniladigan usullarga asoslangan yagona metodikani ishlab chiqish zarur;

iqtisodiy koʻrsatkichlarni statistik maʼlumotlar asosida tahlil qilishda, natijaga taʼsir etuvchi omillar soni qancha koʻp boʻlsa, kelgusi davr uchun prognoz koʻrsatkichlarining aniqligi shuncha yuqori boʻladi;

regressiya modellar orqali prognozlash — eng keng tarqalgan usullardan biri hisoblanadi va aniq natijaga erishish uchun koʻp yillik maʼlumotlardan foydalanish maqsadga muvofiqdir;

ekonometrik tahlillar natijasida aniqlanishicha, kichik biznesda band boʻlgan aholi sonining oshishi, ajratilayotgan kreditlar hajmining koʻpayishi va soliq imtiyozlari koʻlamining kengaytirilishi kichik biznesning YaIMdagi ulushini va soliq tushumlarini kamaytirmaydi, aksincha, iqtisodiy oʻsishni taʼminlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Oʻzbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror oʻsishi, aholi bandligini taʼminlash va soliq bazasini kengaytirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ushbu tadqiqot davomida kichik biznes subyektlarining YaIMdagi ulushiga taʼsir etuvchi omillar — aholi bandligi, ajratilgan kreditlar hajmi hamda soliq imtiyozlaridan foydalanuvchi subyektlar soni kabi koʻrsatkichlar regressiya va ekonometrik modellar asosida tahlil qilindi. Amalga oshirilgan tahlillar kichik biznesda aholi bandligi ulushining 1 foizga oshishi natijaviy omil — YaIMdagi ulushning oʻrtacha 0,75 foizga ortishiga, kreditlar hajmining 1 mlrd soʻmga oshishi 1,19 foizlik oʻsishga, soliq imtiyozidan foydalanuvchi subyektlar sonining 1000 taga ortishi esa 0,11 foizli oʻsishga olib kelishini koʻrsatdi. Bu esa, kichik biznesni qoʻllab-quvvatlash boʻyicha davlat siyosatining iqtisodiy samaradorligini aniq koʻrsatib beradi. Tahlillarga asoslangan holda quyidagilar taklif etiladi: kichik biznesga oid iqtisodiy koʻrsatkichlarni bashorat qilishda ilmiy asoslangan ekonometrik modellarni keng joriy etish va ular asosida strategik qarorlar qabul qilish; aholi bandligini oshirish boʻyicha ixtisoslashgan mehnat resurslarini rivojlantirish va yangi ish oʻrinlari yaratishni qoʻllab-quvvatlash; tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan kredit hajmini koʻpaytirish va ulardan foydalanish imkoniyatlarini yengillashtirish; soliq imtiyozlari miqdori va ulardan foydalanish samaradorligini baholovchi monitoring tizimini joriy etish; statistik maʼlumotlarni aniq va toʻliq yigʻish uchun raqamli texnologiyalar asosida monitoring va tahlil tizimlarini kengaytirish; shuningdek, kichik biznes subyektlarining YaIMdagi ulushini prognozlashda oʻzgaruvchilar oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlikni hisobga oluvchi kompleks modellardan foydalanish lozim. Umuman olganda, tadqiqot natijalari kichik biznesni iqtisodiy koʻrsatkichlar asosida ilmiy prognozlash imkonini beradi va bu esa kelgusida samarali davlat siyosatini shakllantirish hamda iqtisodiy barqarorlikni taʼminlashda muhim amaliy ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Fayzullaev Yo.Sh., Azizova I.A. Byudjetni oʻrta muddatli rejalashtirish. – T.: Moliya vazirligi, 2020. – 152 b.
2. Habibullaev I. Iqtisodiy matematik usullar va modellar: Oʻquv qoʻllanma. – T.: Soliq akademiyasi, 2019. – 101 b.
3. Nasritdinov G. Ekonometrika: Oʻquv qoʻllanma. – T.: “Iqtisod-Moliya”, 2018. – 252 b.
4. Abdullaev X., Joʻraev A. Soliqlarni prognoz qilish. – T.: TMI, 2015. – 241 b.
5. Abduganieva G.K., Bababekova N.B. Prognozirovanie nalogov. – T.: Tafakkur-Boʻstoni, 2018. – 224 s.
6. Doschanova N.P. Soliq statistikasi va prognozi: Oʻquv qoʻllanma. – T.: Ren-Poligraf, 2019. – 216 b.
7. Gʻafurov U.V. Kichik biznesni davlat tomonidan tartibga solishning iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish. Diss. ... iqt. fan. dokt. avtoref. – T., 2017. – 22–23 b.
8. Sanakulova B.R. Kichik tadbirkorlik subyektlarini soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish orqali iqtisodiy oʻsishni taʼminlash. Diss. ... iqt. fan. dokt. – T., 2016. – 26–27 b.

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2025. № 7

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz